

Bilaga till checklista - Värphöns och unghöns - färre än 350 djur

Fastställd den 13 december 2022

Innehåll

Inledning	5
Vägledningens utformning	5
VhönsL 2. Besättningen ansluten till omsorgs-/certifieringsprogram	6
VhönsL 3. (B) Personalstyrkan är tillräcklig och har tillräckliga färdigheter och kunskaper	6
VhönsL 4. Daglig tillsyn sker normalt av alla djur	7
VhönsL 5. Daglig tillsyn sker av automatiska system och anordningar	8
VhönsL 6. Hönsens hull är godtagbart	8
VhönsL 7. Vid avlivning av djur i besättningen görs detta av en person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med regelverket	9
VhönsL 8. Sjuka eller skadade djur tas om hand i särskilt utrymme eller avlivas omedelbart	9
VhönsL 9. (B) Det finns journaler för minst 5 år tillbaka över djur som behandlas med karensbelagda läkemedel och antalet dödsfall i besättningen	10
VhönsL 10. Föremål och ämnen som kan skada hönsen förvaras oåtkomliga för djuren	11
VhönsL 11. (B) Kraven på att inredningens utformning avseende skaderisker etc. är uppfyllt	12
VhönsL 12. Golv och andra tillgängliga ytor har en jämn och halksäker yta	12
VhönsL 13. Burar: I stallar med burar för värphöns är gångbredden minst 90 cm och avståndet till golvet minst 35 cm från nedersta burreden	13
VhönsL 14. Burar: Antalet våningar med burar är högst 3 och antal höns per inredd bur är högst 16	13
VhönsL 15. Burar: Inredda burar för värphöns eller unghöns har täta sidoväggar och för värphöns är försedda med klonötare	13
VhönsL 16. Frigående: Antalet våningsplan för frigående höns är högst 4 och fri höjd mellan våningsplanen är minst 45 cm	13
VhönsL 17. (B) Sittpinnar finns i tillräcklig mängd	14
VhönsL 18. (B) Kraven på redan är uppfyllda	15
VhönsL 19. Beläggingsgraden är i enlighet föreskrifterna	16
Avvikelse från måttföreskrifterna	17
VhönsL 20. Krav kring brandskydd och beredskap vid elavbrott är uppfyllt	18
Förutsättningar finns för att kunna rädda djuren vid brand och godtagbart brandskydd	18
Godtagbar plan finns för upprätthållande av djurskydd vid elavbrott	18
VhönsL 21. (B) Stallet har en luftkvalitet och ett stallklimat som är anpassat till djurslaget och djurhållningsformen	19

VhönsL 22. (B) I mekaniskt ventilerade stallar finns nödventilation.....	20
VhönsL 23a. Belysningen är flimmerfri eller har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz	21
VhönsL 24. (B) Kravet på ljusinsläpp och belysning är uppfyllt	21
VhönsL 25. Dagsljus eller dagsljusliknande artificiellt ljus finns	22
VhönsL 26. Buller i stallet har godtagbar nivå och frekvens	24
VhönsL 27. (B) Utfodrings- och vattensystem är utformade, dimensionerade och placerade så att de medger ett lugnt och naturligt intag av foder och vatten	24
VhönsL 28. (B) Djuren ges foder som garanterar en tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel.....	25
VhönsL 29. (B) Kraven på tillgång till vatten och på vattnets kvalitet är uppfyllda ..	25
VhönsL 30. Stall eller stallavdelningar rengörs noggrant före varje insättning vid omgångsuppfödning. Systemet utgödslas dagligen alt. med annat intervall	26
VhönsL 31. De ytor som djuren vistas på hålls rena och är torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat.....	27
VhönsL 32. Kraven på strö och användningen av strö och ströbad är uppfyllda ...	27
VhönsL 33. Kravet på mekanisk utgödsling är uppfyllt	28
VhönsL 34. Det gödseldränerade golvet ger tillräckligt stöd för hönsens fötter	28
VhönsL 35. Burar: Höns för äggproduktion i inredda burar har tillgång till ströbad minst 5 timmar per dygn under den aktiva perioden.....	29
VhönsL 36. Frigående: Ströarean för frigående höns är minst 1/3 av golvarean ...	29
VhönsL 39. (B) Kraven för hållande av djur utomhus är uppfyllda	29
VhönsL 40. (B) Operativa ingrepp utförs på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt	30
VhönsL 41. Kraven som gäller för injektioner är uppfyllda.....	30
VhönsL 42. Hormoner och andra ämnen används endast på tillåtet sätt	30
VhönsL 43. Kravet på att avel inte sker på ett sätt som orsakar lidande eller annan skada är uppfyllt	31
VhönsL 44. Förbudet mot utrustning som ger djuren en elektrisk stöt är uppfyllt...	31
VhönsL 45. Inredningen i stallet är utformad så att djuren inte blir nedsmutsade av foder-, vatten- eller gödselspill.	31
VhönsL 46. Kravet på extra tillsyn är uppfyllt.....	32
VhönsL 47. Hönsen hålls tillfredsställande rena	32
VhönsL 48. Kraven för utomhusytorna samt öppningarna till ytorna vid hållande av höns utomhus är uppfyllda	33
VhönsL 49. Stämmer det att inga övriga brister upptäcktes vid kontrollen?	34
VhönsL 50. Belysningen är flimmerfri eller har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz	34

VhönsL 51. Djuren hålls på ett sådant sätt att tillsynen över dem kan ske utan svårigheter.....	34
VhönsL 52. Kraven för att få ha upp till 9 höns/m ² i flervåningssystem är uppfyllda.	34
VhönsL 53. Kraven för att få ha en högre beläggning för unghöns i flervåningssystem är uppfyllda.....	36

Inledning

Denna vägledning är beslutad av Jordbruksverket och ger information om hur bestämmelserna som rör djurens välfärd bör kontrolleras. Dokumentet ger också vägledning i hur föreskrifterna bör tolkas och tillämpas i praktiken. En vägledning är dock inte juridiskt bindande och Jordbruksverket saknar möjlighet att besluta om bindande instruktioner för länsstyrelsens kontrollpersonal. Vägledningen beskriver lämpliga sätt att kontrollera att bestämmelserna följs. Det kan dock finnas andra kontrollåtgärder som också är lämpliga.

Vägledningens utformning

Vissa kontrollpunkter innehåller en mer fördjupad bakgrundsbeskrivning. Detta för att åstadkomma en mer samstämmig uppfattning om hur föreskrifterna är avsedda att tolkas och tillämpas.

Hänvisningar till författningstext anges inte i denna vägledning, utan dessa finns i stället i checklistan för djurskyddskontroller vid respektive kontrollpunkt. Checklistan kan du ladda ner från Jordbruksverkets hemsida.

Kontrollpunkterna i denna vägledning är till skillnad från kontrollpunkterna i checklistan lagda i nummerordning. Detta för att göra det lättare att hitta i vägledningen. Kontrollpunkter markerade med "(B)" ingår i baskontroll.

För kontrollpunkter markerade "I kontrollpunkten ingår grundvillkor" ska du läsa mer i aktuell Kontrollinstruktion för grundvillkorskontroller (se Jordbruksverkets hemsida). I denna vägledning finns vid sådana kontrollpunkter en kort information om vad som är, eller i förekommande fall inte är, grundvillkor i kontrollpunkten samt en hänvisning till de aktuella kraven i EU-direktivet.

I denna hänvisning används följande förkortningar:
AD (animaliedirektivet) = Rådets direktiv 98/58/EG.

VhönsL 2. Besättningen ansluten till omsorgs- /certifieringsprogram

Kontrollen bör omfatta

- Fråga djurhållaren om denne är ansluten till omsorgs- eller certifieringsprogram, eller följer ytterligare regelverk t.ex. KRAV, Demeterförbundet, EU-ekologiskt.

Vägledning

Anslutning till ett eller flera certifierings- eller omsorgsprogram, innebär att djurhållaren förutom djurskyddslagstiftningens krav även följer frivilliga regler och blir inspekterad och bedömd också gentemot dessa. Det kan röra sig om en producentorganisations program, t.ex. Svenska Äggs omsorgsprogram, eller regelverk t.ex. KRAV:s regler för ekologisk djurhållning. Fråga efter dokument som styrker anslutning, samt resultat av senaste inspektion. Vid problem i besättningen är det bra att undersöka hur detta hanteras och vilka bedömningar som gjorts inom programmet. Detta kan vara till hjälp vid länsstyrelsens bedömning

VhönsL 3. (B) Personalstyrkan är tillräcklig och har tillräckliga färdigheter och kunskaper

Kontrollen bör omfatta

- Att personer som ansvarar för skötseln av djuren har tillräckligt med kompetens (exempel utbildning och/eller erfarenhet)

Vägledning

Personer som handhar djur ska ha tillräckliga kunskaper och färdigheter samt vara tillräckligt många för att kraven på djurens tillsyn och skötsel ska kunna uppfyllas.

Genom att ställa lämpliga frågor till djurhållaren, kan eventuella brister på personella resurser eller kunskap hos djurhållaren belysas. Konkret innebär detta förfarande att denna kontrollpunkt ofta bedöms under och i samband med avslut av kontrollens utförande och inte vid kontrollens inledning.

Du bör kunna, efter dialog med djurhållaren, uppskatta en rimlig tillsyn- och skötseltid som ägnas djuren. Om du t.ex. upptäcker brister vad gäller smutsiga djur, djurutrymmen eller skadade djur som inte har fått nödvändig vård bör du alltid klarlägga de bakomliggande orsakerna. I dessa fall kan du även undersöka om det finns beredskap på gården för att vid behov tillkalla personal med rimlig inställetid, oavsett tid på dygn eller veckodag m.m.

Ett nej i checklistan på denna punkt bör därför bli aktuellt om det finns överträdelser som indikerar att djurhållaren eller övriga personer saknar tillräcklig kunskap om djurhållning och/eller lämplighet att ansvara för djuren.

VhönsL 4. Daglig tillsyn sker normalt av alla djur

Kontrollen bör omfatta

- Arbetsrutiner för daglig tillsyn (inkl. beredskap).

Vägledning

Djurhållarens tillsynsansvar omfattar en handlingsplikt - om en djurhållare har observerat ett problem, men inte åtgärdar det, så är tillsynen inte acceptabel.

En tydlig anvisning om hur krav på tillsyn av djur enligt 2 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192) ska tolkas finns i regeringens proposition 2017/18:147 om ny djurskyddslag.

Behov av tillsyn över våra husdjur kan enligt propositionen till djurskyddslagen inte fastställas exakt, och i vart fall inte maximeras. Av propositionen framgår ingen övre gräns för hur mycket tillsynen ska ta i anspråk räknat som tid, som frekvens, eller som annan resurs. Tillsynen ska däremot utövas med kontinuitet, den ska vara grundlig, anpassas till djurhållningen, och ska framför allt stå i proportion till behovet av åtgärder (allt som behöver åtgärdas ska ägnas så mycket tid och resurs att det faktiskt bli åtgärdat). Finns det rimliga möjligheter att utföra tillsynen så som den beskrivs utifrån djurhållningen i besättningen?

Det är viktigt att tillsynen anpassas efter den djurhållning som bedrivs och att tillsynen är så noggrann att brister och missförhållanden upptäcks snabbt och undanröjs så fort som möjligt. Bristande hygien, sjuka djur som inte omhändertas eller avlivas, trasiga inredningar, otillräckligt med strö och är exempel som ofta tyder på bristande utbildning, kompetens, yrkeserfarenhet, otillräcklig personalstyrka eller bristande tillsyn i övrigt.

Iakttäck djuren. Är de lugna eller rädda? Är de jämnt spridda eller trängs de någonstans? Är de väl befjädrade? Finns det djur med avvikande beteende som inte hänger med de övriga eller skadade/döda djur som inte tagits omhand/avlivats och avlägsnats? Bedöms djuren i eventuell sjukbox kunna tillfriska, eller bör de avlivas? Diskutera eventuella brister med djurhållaren. Är det du iakttagit något som djurhållaren själv uppmärksammat tidigare? Vad kan det avvikande beteendet eller skadorna hos djuren bero på?

VhönsL 5. Daglig tillsyn sker av automatiska system och anordningar

Kontrollen bör omfatta

- Rutiner för utförandet av den dagliga kontrollen. Hur ofta kontrolleras att automatiska vattennipplar, utfodringsutrustning, ventilationssystem, utgödslingssystem m.m. fungerar?
- Kontrollera att foderkedja, ägginsamlingsband och/eller utgödslingssystemet är hela och fungerar fullt ut samt inte är i behov av reparation. Diskutera med djurhållaren.
- Driftssäkerhet för olika system och anordningar i samtliga stall/stallavdelningar samt planering för driftavbrott. Exempel: Hur får djurhållaren vetskap om att vatten- /fodersystemet är ur funktion? (Se även VhönsL 20.)

Vägledning

Diskutera detta med djurhållaren och testa ett utspritt urval av vattennipplar för att se om de fungerar och att de inte läcker. Be djurhållaren demonstrera och förklara test av foderautomater om sådana finns. Trasig eller nedsmutsad utrustning, foderspill etc. är ett tecken på bristande tillsyn.

Vatten- och utfodringsanordningar ska hålla en god hygienisk nivå, en bra standard och ska vara i funktionellt skick. Bristande tillsyn på automatiska foder- och vattenanordningar kan inverka negativt på djurens och djurutrymmens hygien.

VhönsL 6. Hönsens hull är godtagbart

Kontrollen bör omfatta

- Verkar djuren vara i bra kondition?
- Ser de fina ut och betar de sig normalt?
- Är djuren jämna i storlek? (Detta gäller framför allt ungdjur, men kan variera med åldern, så att yngre djur, d.v.s. mellan 8-10 veckor gamla, naturligt kan vara ojämnare än äldre djur som är 10-15 veckor gamla.)

Vägledning

För att kontrollera fåglarnas hull känner man längs bröstbenet om bröstet är väl musklat eller om bröstbenet är vasst. Hönan får inte vara för lätt. En höna får inte heller vara för ”bukig” och ha en pingvinlik gång vilket, om det inte beror på den aktuella rasens/hybridens egenart, i värsta fall kan tyda på varfyllnad p.g.a. äggledar- eller bukhinneinflammation. Tänk på att de hönor som lätt kan infångas - särskilt när det gäller vita hybrider, vilka rör sig mer -, ofta är de som har nedsatt kondition. Tänk

också på att det är stor skillnad på raser/hybrider. Hönor som värper konsumtionsägg är vanligtvis lättare än avelsdjur och tyngre kött- eller kombinationsraser.

Ojämnhet i en hönsflock av samma ålder/ras/hybrid kan även tyda på för stor konkurrens om fodret, vilket i sin tur kan bero på överbeläggning, otillräcklig fodertillgång eller ett trasigt eller olämpligt utformat utfodringssystem. Här är det viktigt att kunna bedöma det helhetsintrycket som flocken ger och om det finns anledning att söka eventuella fel.

VhönsL 7. Vid avlivning av djur i besättningen görs detta av en person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med regelverket

Kontrollen bör omfatta

- Finns det utrustning och utbildning för att avliva djur utan dröjsmål om djuret är sjukt eller skadat. Vem är det som har kunskapen? Finns intyg på eventuell utbildning?
- Om det är aktuellt: Fråga om hur planerad avlivning (av flera djur) utförs och vem som ansvarar för den? (Se även VhönsL8.)

Vägledning

Grundläggande är att det finns rutiner för hur avlivningen genomförs och att den som ska utföra avlivningen har relevant kunskap. Om avlivningen utförs av djurhållaren, bör man kontrollera hur avlivningen utförs. (Antingen genom att närvara om djur behöver avlivas akut vid besöksstillfället, eller genom att ställa frågor.) I förekommande fall bör även kontrolleras hur utrustning för avlivning förvaras, underhålls och hanteras. Det ska också finnas korrekta rutiner för hur avlivade djur omhändertas och, om det blir aktuellt, rutiner för uppföljning av misstänkt smitta. Vad görs då dödligheten överstiger det normala? Kontaktas veterinär omedelbart?

VhönsL 8. Sjuka eller skadade djur tas om hand i särskilt utrymme eller avlivas omedelbart

Kontrollen bör omfatta

- Vilken bedömning gör djurhållaren av behandling kontra avlivning? (Finns det ett adekvat utrymme för att ta hand om skadade djur, om det behövs? Hur är tillsynen av dessa djur ordnad?)
- Vilka rutiner som finns för avlivning av sjuka eller skadade djur? Hur hanteras akut ökad dödlighet? Finns larmlista med telefonnummer?
- Vilken veterinär brukar anlitas?
- Hur hanteras/förvaras döda/avlivade djur? Avskiljs de från övriga djur?

Vägledning

Avlivning är, när det gäller mindre fjäderfän i stora grupper, oftast det bästa alternativet för att skydda djur från onödigt lidande då de insjuknat eller skadats. Vid småskalig djurhållning kan dock oftast mer tid ägnas det sjuka djuret. Avlivning ska utföras då djuret har en allvarlig sjukdom eller skada, som inte kan behandlas utan att djuret utsätts för onödigt lidande. Man bör avliva djuret även i de fall då skadan eller sjukdomen är av lindrigare art, men då det bedöms att djuret inte kommer att tillfriskna och bli i ett gott skick. Om djuret sätts i en sjukbox, är det viktigt att det får god omvårdnad och att tillståndet följs noga. För att undvika att djur får vänta för länge på avlivning, ska personer som har ansvar för djuren ha kunskap om hur de ska bedöma vanligt förekommande tillstånd samt att de ska kontakta veterinär i tveksamma fall och i situationer då fler djur dör eller insjuknar inom kort tid.

I kontrollpunkten ingår grundvillkor.

Sjuka eller skadade djur som inte fått behandling är grundvillkor. (AD, bilaga, punkt 4).

VhönsL 9. (B) Det finns journaler för minst 5 år tillbaka över djur som behandlas med karensbelagda läkemedel och antalet dödsfall i besättningen

Kontrollen bör omfatta

- Att det finns minst fem års sparad korrekt dokumentation över veterinärmedicinska behandlingar, läkemedelsanvändning och antal djur som hittats döda respektive avlivats i djurbesättningen. För djur som dör i besättningen ska anledningen till dödsfallen anges.

Vägledning

Främsta syftena med kravet på läkemedelsjournal är livsmedelssäkerhet och djurskydd. Om det påvisas rests substanser av läkemedel i slaktkroppar ska man kunna gå tillbaka och via journalen kontrollera hur och vilket medel som har tillförts enskilda djur eller grupper av djur. Samma sak gäller om det finns misstanke om att djur har felbehandlats.

Journalen ska i förekommande fall innehålla uppgifter om:

- Djurets eller djurgruppens identitet.
- Diagnos eller orsak till behandlingen.
- Läkemedlets dosering.
- Behandlingstidens längd.

- Namnet på den förskrivande veterinären.
- Namnet på den som har utfört behandlingen.
- Använda veterinärmedicinska preparat eller annan behandling.
- Behandlingsdatum.
- Karenstid eller klockslag för behandlingen om karenstiden är kortare än 24 timmar.

Vägledning

Särskilt bör kontrolleras att dokumentation finns från behandling av läkemedel som veterinär förskrivit via telefon, t.ex. avmaskningsmedel, antibiotika och liknande.

För behandlingar med homeopatiska preparat behöver inte karenstid eller namnet på den som givit behandlingen anges, dock måste namnet på den veterinär som kontaktades före behandlingen anges.

Det finns inget lagkrav på att djurhållaren ska använda en viss sorts blankett eller journal, men dokumentationen kan göras genom att veterinärens besöksjournal sparas, förutsatt att den innehåller de begärda uppgifterna. Jordbruksverket och Livsmedelsverket rekommenderar att, i kronologisk ordning, spara dessa journaler, som veterinären lämnar på gården i samband med behandling. Besöksjournalen kan antingen vara en för hand ifylld blankett eller en datorutskrift. Oavsett vilket, är det viktigt att uppgifterna i journalen är läsliga och att journalen sparas i minst fem år och kan visas upp vid en kontroll. Kompletterande journalföring måste dock ske av eventuell uppföljande behandling och behandlingar som inte veterinären är inblandad i, t.ex. avmaskningar.

VhönsL 10. Föremål och ämnen som kan skada hönsen förvaras oåtkomliga för djuren

Kontrollen bör omfatta

- Att föremål som djuren kan skada sig på inte förvaras där djuren kan komma åt dem.
- Att foderförråd hålls stängda och att foder inte förvaras åtkomligt i djurutrymmen.
- Att skåp finns för förvaring av kemikalier, mediciner etc. och att dessa finns på ställen där djuren inte kommer åt dem.
- Att djuren inte kommer åt elinstallationer och fönster.
- Att armaturer för lampor inom räckhåll för djuren är försedda med skyddsglas eller skyddshölje av lämpligt material.

VhönsL 11. (B) Kraven på att inredningens utformning avseende skaderisker etc. är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta

- Att inredningen håller för den belastning den utsätts för från djuren och stallmiljön. Exempelvis är hönsnät som används t.ex. på gödselbingar oftast inte lika starkt och lätt att rengöra som fyrkantsnät.
- Att inredningen är hel och att det inte finns utstickande delar etc. som djuren kan skada sig på, t.ex. då de hastigt flyger uppåt.
- Att trasiga detaljer (t.ex. vid kedjeutfodring) bytts ut, så att djuren ej riskerar att fastna eller på annat sätt skada sig.
- Att inredningen är lämpligt utformad och monterad så att den inte hindrar djuren från att röra sig på ett naturligt sätt t.ex. när de ska äta, dricka, sitta på sittpinnar bada i ströet eller uppsöka reden.
- Att materialet i inredningen inte uppenbart innehåller giftiga ämnen (t.ex. vissa typer av impregnering) eller har en ytbeskaffenhet som kan vålla skador.

Vägledning

Hur är systemen för t.ex. hantering och transport av gödsel och foder i stallet utformade/anpassade? Notera särskilt risker för fasthakning/klämning vid foderkedjor/gödselband etc. (Unga djur är särskilt utsatta.) Observera att även i helt ny inredning kan skarvar och detaljer finnas som utgör skaderisker för djuren.

VhönsL 12. Golv och andra tillgängliga ytor har en jämn och halksäker yta

Kontrollen bör omfatta

- Att golvytan i samtliga djurutrymmen har en lämplig friktion och att djuren kan gå tryggt och säkert på gångytorna.
- Att golven är jämna och att det inte finns springor och öppningar, det får t.ex. inte finnas springor i dränerande golv som hönsens klor kan fastna i.

Vägledning

Hur sköts underhållet av golv och ströytor? Får golvet torka upp ordentligt mellan djuromgångar i de fall då omgångshållning tillämpas? Lagas skador och ojämnheter? Är ströet torrt och luckert eller fuktigt och kakigt? Hur ska eventuella problem åtgärdas? Hur rör djuren sig? Finns ytor som djuren halkar på?

VhönsL 13. Burar: I stallar med burar för värphöns är gångbredden minst 90 cm och avståndet till golvet minst 35 cm från nedersta burreden

Kontrollen bör omfatta

- Att måttbestämmelserna är uppfyllda.

VhönsL 14. Burar: Antalet våningar med burar är högst 3 och antal höns per inredd bur är högst 16

Kontrollen bör omfatta

- Att kravet på antal våningar och antal höns per bur är uppfyllda.

VhönsL 15. Burar: Inredda burar för värphöns eller unghöns har täta sidoväggar och för värphöns är försedda med klonötare

Kontrollen bör omfatta

- Att sidoväggarna är täta och att det finns klonötare som används. Kontrollera att det inte finns förvuxna klor.

VhönsL 16. Frigående: Antalet våningsplan för frigående höns är högst 4 och fri höjd mellan våningsplanen är minst 45 cm

Kontrollen bör omfatta

- Antalet våningsplan och avstånden mellan de olika planerna.

Vägledning

Notera gärna tidpunkt för kontroll och hönsens ungefärliga fördelning mellan våningsplanen. Verkar några mått inte stämma med uppgifterna i förprovningen, eller har något ändrats? Det är då lämpligt att göra en kontrollmätning av dessa.

Det ska för vuxna djur vara fri höjd på 45 cm mellan alla ytor som räknas som tillgängliga, d v s mellan golvytan på en våning (kan vara nät) och den ovanförliggande våningen. För att ett våningsplan ska räknas som tillgänglig yta, ska golvet vara tätt eller det finnas gödseluppsamling under det. Ett sittpinneplan utan detta räknas som sittpinnar och inte som tillgänglig yta.

Var finns sittpinnarna? Sittpinnar, alltså pinnar för djurens vila ska vara placerade så att djuren inte smutsar ner varandra med t.ex. spillning.

VhönsL 17. (B) Sittpinnar finns i tillräcklig mängd

Kontrollen bör omfatta

- Uppfylls kravet på sittpinne per värpande höna och för unghöns? Se också bestämmelser för avstånd till vägg.
- Ser alla djur ut att få plats att sitta på pinne? Detta ses bäst vid vilan mitt på dagen eller vid kvällstid inför sovperioden.
- Var finns sittpinnarna? Sittpinnar, alltså pinnar för djurens vila ska vara placerade så att djuren inte smutsar ner varandra med t.ex. spillning.
- Sittpinnarna ska vara rena och inte täckta av intorkad gödsel, eftersom det kan ge skador och i förlängningen inflammationer/fotbölder.

Vägledning

Vad som är en sittpinne är inte specifikt definierat vare sig i Jordbruksverkets föreskrifter eller i det EU-direktiv (rådets direktiv 1999/74/EG) som reglerar djurskydd för värphöns. Direktivet ställer dock vissa krav på vad som är en sittpinne, t.ex. framgår det av artikel 4, punkt 1.1 d att sittpinnarna ska vara av lämpligt slag och inte ha vassa kanter. Vidare gjorde EU-kommissionens jurister 2010 en tolkning av vissa begrepp i direktivet som svar på ett antal frågor från flera av EUs medlemsländer. Bl.a. görs tolkningen att sittpinnar inte kan räknas som tillgänglig area och att djuren ska kunna hålla runt pinnen. När det gäller dränerande golv som sittpinnar, klargör juristerna att själva spaltgolvet inte kan räknas som sittpinnar, utan pinnarna måste var upphöjda över golvet för att kunna räknas som sådana.

Generellt kan man säga att för att en sittpinne ska fungera som en sådan, måste hönan uppfatta anordningen som en sittpinne, dvs. som en plats dit hon kan söka sig för att få visst skydd. En sittpinne ska därför vara upphöjd från golvnivån, men det finns inga bestämmelser om hur högt. Sittpinnen ska också, vilket regleras av 3 § i djurskyddsförordningen (1988:539), ha en utformning som inte skadar hönan. Detta kan verka självklart, men vi vet att höns kan få skador på bröstbenet och på sina fötter beroende på sittpinnens form och material.

Om inte tillräckligt med vad djuren uppfattar som bra sittpinnar finns, utnyttjar de vad som står till buds. Problemet kan då bli att de väljer att sitta på andra inredningsdetaljer som t.ex. vattenledningar eller fodertråg, vilket ofta inte är bra varken från skade- eller hygiensynpunkt. Förorsakar detta problem måste det åtgärdas genom att lämpliga sittpinnar i tillräckligt antal sätts in. Tänk dock på att det ofta finns en sittpinne placerad ovanpå foderträget. Detta har visat sig fungera bra, då hönsen på detta sätt hindras från att gödsla i träget.

För unghöns, är det extra viktigt att de får tillgång till sittpinnar tidigt i livet för att kunna fungera bra i rummets alla dimensioner

VhönsL 18. (B) Kraven på redan är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta

- Att golvet i redana inte är utförda så att hönsen ligger direkt på rutnät av metall.
- Att kraven på redanas mått, antal och utrymme per höna är uppfyllda.

Vägledning

Om redesmåttet ser ut att avvika från regelverket, mät redet med ett mätverktyg som går lätt att rengöra. Mät från en lodrät gavelsida och räkna bort äggbandet. Räcker redana till? Finns det höns som försöker komma in i ett rede, men inte hittar något ledigt? Finns det spår av kloackhackning, d.v.s. sår runt kloaken/på gumpen? Finns det ägg värpta på golvet, sk.golvvägg?

Ägg värpta på golvet istället för i redana kan tyda på att redana är för få eller är utformade så att hönsen inte uppsöker dem. Oftast är det snarare ett tecken på att hönsen fötts upp på ett sätt som gjort att de i början av värperioden har svårt att fungera i ett system med redana högt upp. Efter några veckor har de lärt sig, men det är under den perioden viktigt att djurhållaren plockar undan golväggen flera gånger dagligen. Det är inte bra livsmedelshygieniskt att låta äggen ligga kvar i ströet och det lockar fler hönor att lägga sina ägg på fel ställen.

När en höna ska värpa, drar hon sig undan till en skyddad plats och ordnar ett bekvämt rede. I naturen visar ofta tuppen hönan olika redesförslag. Om hönan inte värper i skydd av redet, ökar risken för exponering av kloakens slemhinna. Den krängs ofta ut i samband med att ägget kläms fram och måste sedan ”knipas” in igen av hönan. Om en annan höna då uppmärksammar det hela, kan det resultera i ett nyfiket hack, vilket kan ge en skada som i sin tur kan göra att hönan blir utsatt för ytterligare hackningar mot kloaken. Kan hönan inte komma undan, kan detta leda till att hönan hackas ihjäl.

Det är viktigt att redet uppfyller hönsens krav på avskildhet och att underlaget är bekvämt för dem. Ofta används turfmattor, men kvalster gömmer sig lätt i mattorna och kan ställa till stora problem samt vara svårbekämpade i stora besättningar. För att minska riskerna för kvalsterangrepp används ofta ett plastnät som underlag i redet. Detta är tillåtet, eftersom plastnätet har mindre maskor och läggs in ovanpå metallnätet och då även ger en viss ökad bekvämlighet för djuren. En svensk studie (Wall och Tauson 2010, Utformning av inredda burar med fokus på alternativa gruppstorlekar, redan och ströbad, Institutionen för husdjurens utfodring och vård, SLU, SJV dnr 31- 5704/08) visade att både turfmatta och plastnät ger ett högt utnyttjande av redet jämfört med enbart metallnät.

Observera att ett målat metallnät fortfarande är ett metallnät och alltså inte är tillåtet att använda så att hönsen ligger direkt på det.

VhönsL 19. Beläggningsgraden är i enlighet föreskrifterna

Kontrollen bör omfatta

- Att beläggningsgraden är enligt föreskrifterna.
- Att mått vid foder- och vattenanordningar, på sittpinnar m.m. stämmer överens med föreskrifterna.
- Ser djuren ut att få plats att ströbada och sitta på pinne samtidigt?
- Får de plats att äta samtidigt om de måltidsutfodras?
- Är det lugnt då djuren dricker, ströbadar, sitter på pinne eller verkar djuren konkurrera om utrymmet?
- Om djuren verkar konkurrera om utrymmet – många aggressiva beteenden som hack mot framkroppen, jakter, slagsmål – kontrolleras måtten gentemot uppgifter om antalet insatta djur.

Vägledning

Det är viktigt att de utrymmen som djuren har tillgång till ger dem möjlighet att röra sig och bete sig på ett naturligt sätt. De måttföreskrifter samt allmänna råd som rör utrymmet vid ätplatser, på sittpinnar, i reden m.m. har i huvudsak tagit fasta på djurens fysiologiska behov, dvs. att de får plats rent fysiskt och kan röra sig utan svårigheter.

Vissa mått har i större utsträckning tagit fasta på andra faktorer, så som hygienaspekten. Exempel på det är måttföreskrifterna för hur stor andel som ströbädden ska uppta i djurutrymmet, där en alltför liten ströbädd snabbt blir nedsmutsad och är svår att hålla torr och lucker.

Vissa föreskrifter och allmänna råd har även en koppling till djurens etologiska behov. Detta gäller t.ex. utrymmet vid foder- och vattenåtgång. Varje djur har behov av ett visst utrymme för sitt välbefinnande. En viktig anledning till konflikt mellan djur är brist på tillgång till foder. I konkurrens om fodret får de ranglåga djuren äta i andra hand. När man bedömer miljön för djuren, bör man alltid tänka på detta, eftersom tamhöns lever i en starkt social värld och styrs av vad de andra individerna i flocken gör.

Tamhöns vill gärna äta, ströbada och sova samtidigt som övriga djur i gruppen. Denna synkronisering är troligen en effekt av nödvändigheten för flocken att verka som en social helhet. Behovet att göra saker tillsammans finns kvar även då djuren hålls inomhus. För att detta ska fungera utan att djurens välfärd försämras, ska det

finnas tillräckligt med utrymme vid fodertråg/automater om djuren måltidsutfodras, dvs. inte har tillgång till foder hela tiden. Det ska också finnas tillräckligt med vattennipplar, ströyta, reden och sittpinnar etc. Det är också viktigt att komma ihåg att flesta mått är skrivna med tanke på stora besättningar med många djur. I en mer småskalig hönsållning, med få djur, behövs oftast mer plats per djur, så att inte den totala ytan som djuren vistas på blir för liten.

Om det finns en s.k. veranda (se VhönsL 48) och djuren har ständig tillgång till denna (dvs. även nattetid och året runt), får detta utrymme räknas in i den tillgängliga ytan. Utrymmet ska i så fall vara utformat så att det kan hålla ett klimat som är attraktivt för hönsen under årets olika årstider och så att inte stallets klimat påverkas negativt. Klimatet i utrymmet måste då kunna värmeregleras och värme vid behov tillföras. Golvytan ska vara hårdgjord, t.ex. med betong, så att utrymmet kan rengöras och desinficeras (se VhönsL 30). Sittpinnar, reden, vatten och fodertråg etc. inne i stallet måste då givetvis uppfylla kraven för det aktuella djurantalet. Verandor som inte är ständigt tillgängliga för hönsen, t.ex. då hönsen har tillgång till dem endast dagtid, får inte räknas in i den tillgängliga ytan. I allmänhet behöver sådana utrymmen inte kunna temperaturregleras och behöver därför inte vara värmeisolerade. Däremot ska de kunna rengöras och desinficeras.

Avvikelse från måttföreskrifterna

De mått som anges i föreskrifterna är s.k. minimimått om inget annat anges. Avvikelser från gällande föreskrifter kan dock godtas i befintliga stallar under vissa förutsättningar. Det finns inte några anvisningar om hur mycket som får avvika. Bedömningen ska i stället ske i varje enskilt fall för det djur som berörs av avvikelserna och ska göras genom att fyra kriterier ska bedömas. Avvikelse kan bara godtas i det fall samtliga fyra kriterier är uppfyllda enligt följande:

1. djurmiljön i stallet som helhet är mycket god,
2. konsekvenserna av måttavvikelsen bedöms endast ha ringa påverkan på djuret avseende den funktion som måttföreskriften syftar till,
3. måttavvikelsen innebär inte någon ökad risk för skador, stress eller ohälsa hos djuren, samt
4. måttavvikelsen innebär inte att tillsynen och skötseln av djuren försvåras.

Observera att länsstyrelsen i samband med förprovning av ombyggnader också kan godkänna måttavvikelser om länsstyrelsen bedömer att kriterierna i punkterna 1 – 4 ovan uppfylls i stallet efter åtgärden och att planlösningen i stallet är god.

Kraven på djurmiljön i sin helhet betyder att förhållandena vad avser övriga funktioner och resurser i stallet är sådana att djuren i övrigt har en mycket god omgivningsmiljö, exempelvis bra luft, bra ljusförhållanden, hel”rätt” inredning, bra golvytor, ordning och reda.

För punkt 2 och 3 ska man kunna konstatera att avvikelserna endast har ringa påverkan på djuren och att den inte medför att djuren riskerar att skadas, stressas eller blir sjuka.

Slutligen måste man också kunna konstatera att tillsynen och skötsel av djuren inte försvåras p.g.a. måttavvikelsen. Detta bör särskilt beaktas i utrymmen med hög djurbeläggning.

VhönsL 20. Krav kring brandskydd och beredskap vid elavbrott är uppfyllt

Förutsättningar finns för att kunna rädda djuren vid brand och godtagbart brandskydd

Kontrollen bör omfatta de punkter nedan som är relevanta

- Byggnadstekniska lösningar t.ex. brandsäkra väggar, placering av huskroppar, ventilationsanläggningens utformning (särskilt vad gäller hur tilluft tas in i djurutrymmet).
- Om det finns evakueringsdörrar och att dessa är placerade i olika väderstreck och i olika delar av byggnaden. Det är en fördel om det finns information på dörrar om vem som ska kontaktas om brand eller annan fara upptäcks.
- Att utgångarna inte är blockerade och att de vintertid hålls fria från snö.
- Att elinstallationer och ledningar är i bra skick och hålls rena från damm och brandfarligt skräp.

Vägledning

När det gäller stora mängder av mindre fjäderfän, är det tyvärr svårt att vid brand evakuera djuren på ett snabbt och djurskyddsmässigt bra sätt. Även mindre grupper av fjäderfän kan vara svåra att hantera i en paniksituation. På grund av detta är förebyggande brandskydd extra viktigt. Se även Lantbrukets Brandskyddskommittés (LBK) hemsida för uppdatering angående deras rekommendationer, vilka är allmänna råd i föreskrifterna.

Godtagbar plan finns för upprätthållande av djurskydd vid elavbrott

Kontrollen bör omfatta de punkter nedan som är relevanta:

- Att djurhållaren har upprättat en plan för skötsel av djuren vid ett strömavbrott.
- Att planen kan fungera även under en längre tidsperiod. Att förutsättningar finns för att upprätthålla ett acceptabelt djurskydd avseende ventilation, vattenförsörjning (utfodring och frostskydd), utgödsling och belysning.

- Om eget reserveltverk finns eller reservel finns lätt tillgängligt på annat sätt.
- Att det finns möjlighet att snabbt koppla in reservelverket på gårdens elnät.

VhönsL 21. (B) Stallet har en luftkvalitet och ett stallklimat som är anpassat till djurslaget och djurhållningsformen

Kontrollen bör omfatta de punkter nedan som är relevanta

- Att det finns tillräckligt med luftintag och frånluftsdon i form av fläktar, självdragstrummor, öppen nock etc.
- Att placering av luftintagen ger en godtagbar luftfördelning i stallutrymmet.
- Att luftintagens placering och utformning inte förorsakar drag på djuren.
- Att ventilationsutrustningen fungerar som den ska (hel, injusterad och ren - dvs. fri från damm och spindelväv).
- Att eventuella reglersystem för ventilationen fungerar på ett godtagbart sätt.
- Att det finns skydd mot att luft kan strömma in i stallavdelningen via utgödslingssystemet.
- Att det finns skydd mot att luft från annan stallavdelning kan strömma in i stallavdelningen.
- Att luftfuktighet, koldioxid- och dammhalt, ammoniak och svavelväte inte annat än tillfälligtvis överstiger gränserna i regelverket.
- Att tillskottsvärme vid behov finns i stallavdelningen eller i delar av denna.
- Klimatiseringsanläggningen ska klara av att ge hönsen termisk komfort, d v s det ska varken vara för varmt eller för kallt.

Vägledning

Dålig luftkvalitet indikerar bristande ventilation. Luftkvaliteten mäts vid behov t.ex. då ammoniaklukt påtagligt känns i stallluften. Lämplig kalibrerad mätutrustning bör användas. Koldioxidhalten bör mätas generellt för stallet, men också där luftrörelserna är små/obefintliga. Temperatur och den relativa luftfuktigheten mäts både utomhus och inne i stallavdelningen, eftersom utomhusförhållandena påverkar även inomhusklimatet. Mätningarna inomhus görs på samma platser som ammoniakmätningarna. Undersök vid behov luftrörelserna i utgödslingssystemet med rök (t.ex. rökpatron) och observera om röken stiger upp i stallavdelningen. Det är viktigt att mätutrustningen hanteras på rätt sätt, kalibreras med jämna mellanrum och hålls i gott skick (se instruktioner för instrument och förbrukningsvaror). Det är också viktigt att det dokumenteras exakt hur mätningarna sker och vilken utrustning som använts.

Om värmeunderskott uppstår i stallet under den kalla årstiden behövs tilläggsvärme för att kunna åstadkomma ett bra stallklimat med en bra luftkvalitet. Om minimiventilationsflödet minskas för mycket för att bibehålla en viss stalltemperatur blir resultatet ofta en för hög luftfuktighet med kondensproblematik, fuktiga ströbäddar/strömedel, förhöjda koldioxid och ammoniakvärden i stallluften m.m. som följd. Tillskottsvärmen kan alltså ha en stor betydelse för djurens närmiljö och upptorkningstider efter rengöring.

Det är inte ovanligt att kallras eller annat drag gör att luften blir fuktig. Orsaken kan t.ex. vara att ett luftintag är felaktigt inställt eller att kallras uppstår p.g.a. kylande ytterväggsytor, otäta staldörrar m.m. I dessa fall kan det vara bra att kontrollera luftrörelserna i och kring dessa platser med t.ex. rök för att närmare identifiera orsaken.

VhönsL 22. (B) I mekaniskt ventilerade stallar finns nödventilation.

Kontrollen bör omfatta

- Att det finns nödventilation i mekaniskt ventilerade stallar.
- Hur upptäcks ett ventilationsbortfall av djurhållaren och hur kan detta åtgärdas skyndsamt och innan djuren utsätts för lidande?
- Finns det t.ex. öppningsbara fönster eller andra tilluftsöppningar som kan öppnas för att skapa tvärdrag?

Vägledning

I stallar med stora grupper av fjäderfän som hålls helt inomhus, är den tid som djurhållaren har på sig, särskilt under den varma årstiden, ofta mycket kort. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksam i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande. I stallar för färre än 2 000 djur finns dock inget krav på att installera dessa larmsystem.

Ventilationen i en avdelning med fläktar ska som utgångspunkt alltid betraktas som mekaniskt ventilerat.

VhönsL 23a. Belysningen är flimmerfri eller har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz

Kontrollen bör omfatta

- Att belysningen inte orsakar djuren obehag och är flimmerfritt eller har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz. (Se de tekniska specifikationer som lämnats av tillverkaren.)

Vägledning

Fåglar är mycket ljuskänsligare än människor och forskning visar på att höns kan uppfatta ljusflimmer upp till 120 Hz. Flimrande ljus är troligen en av orsakerna till stress hos fjäderfän. Vanliga glödlampor ger inget flimmer, men vissa lysrör kan göra det.

VhönsL 24. (B) Kravet på ljusinsläpp och belysning är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta

- Att det finns fönster eller andra ljusinsläpp för dagsljus.
- Att djurens dygnsrytm och beteendebhov stöds av ljuset.
- Mörkerperioden bör vara sammanhängande och minst 8 timmar.

Vägledning

Synen är hönans kanske viktigaste sinnesorgan och har via den ljuskänsliga tallkottkörteln (epifysen) en direkt koppling till hormonutsöndringen i kroppen, vilken styr bl.a. dagsrytmen. Såväl dagslängd som ljusnivå och ljusets sammansättning påverkar därför hönans äggproduktion, men också hälsa och välfärd. Rätt hantering och styrning av ljuset i värphönsstallar är alltså mycket viktigt för hönans välfärd och produktion. Med ljusets hjälp t.ex. genom mörkare områden för äggläggning, kan man också stödja djurens beteendebhov och dygnsrytm. Den belysningsstyrka man i praktiken brukar ha i fjäderfästallar vid olika tidpunkter varierar oftast mellan 5 – 75 lux, beroende på var i systemet den mäts: lägre i golvnivå och sedan högre längre upp i systemet. Det beror också på djurens känslighet och behov och på de ljusprogram som man normalt använder i uppfödningen, men också på att personalen ska kunna se ordentligt när de kontrollerar djuren eller utför andra aktiviteter i stallarna. Mer att läsa om belysning finns bl.a. i rapporter från två tidigare projekt vid Sveriges lantbruksuniversitet: ”Belysning i stallbyggnader” (SLU, Alnarp 2012) och ”Provning och utvärdering av nya typer av artificiellt ljus i hönsstallar” (SLU, Skara 2013).

Kunskapen om hur hönsfåglar uppfattar och reagerar på olika typer av ljus behöver öka och senare tids forskning handlar bl.a. om att finna optimala ljusmiljöer för värphöns.

Är det inte det, utan vissa delar av golvytan blir belysta av direkt soljus, finns en stor risk för att alltför många höns på en gång söker sig till dessa ställen, s. k. flockning. Detta kan vara ett problem i stora hönsflockar då det kan resultera i att de understa fåglarna kvävs. En jämn ljusspridning är alltså särskilt viktigt i stora grupper av djur, men inget krav i hönsgrupper på färre än 350 djur.

VhönsL 25. Dagsljus eller dagsljusliknande artificiellt ljus finns

Kontrollen bör omfatta

- Notera om det finns dagsljusinsläpp eller inte och, då dagsljus saknas:
- Om stallet var i bruk före den 1 januari 1994 eller om dispens finns, alternativt
- Om kraven på artificiellt ljus som får ersätta dagsljus om dagsljuset orsakar djurskydds- eller djurhälsoproblem uppfylls. Dv.s. ljuskällan ska kunna styras, ha en spektralbredd på minst 300 nm och innehålla ultraviolett ljus i UVA-området.

Vägledning

När det gäller frågan om vem som kan avgöra när det från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt är motiverat att inte använda dagsljusinsläppen, är det i första hand djurhållaren som måste bedöma behovet av att skydda djuren. I flertalet stallar som byggts fram till idag är dagsljusinsläppen dessvärre inte anpassade på ett för djuren optimalt sätt och erfarenheter visar också på att det kan leda till problem för djuren och djurhållaren därför tidigare fått dispens från kravet på dagsljusinsläpp. För dessa djurutrymmen finns det därför knappast något behov av krav på intyg eller liknande dokumentation i det fall djurhållaren har egna erfarenheter av problem i sitt stall. Det artificiella ljus som i dessa fall får användas ska vara anpassat till djurens behov, kunna styras, ha en spektralbredd på minst 300 nm, samt innehålla UVA ljus. Dock finns i dagsläget inget preciserat krav på hur mycket. UVA-ljuset (d v s ljus i våglängdsintervallet 315-400 nm) underlättar djurens identifiering av varandra och studier har visat på mer stresshormoner hos djur i artificiellt ljus som saknar UVA-delen jämfört med i ljus som innehåller den.

Ta vid kontrollen reda på vad lamporna som används heter och vad djurägaren har för information om dem som visar att de är av dagsljusliknande typ. Om mer information behövs, stäm av med den som förprövat anläggningen om de uppgifter som söks redan finns framtagna i förprövningshandlingarna. Tillverkare av lampor ska ha en teknisk beskrivning av sin produkt, fr a bör de kunna visa upp en tydlig graf över lampans spektralprofil, d v s det vågl'ngdsintervall som täcks och

Ljismängden vid de olika våglängderna. De bör också kunna göra förtydliganden och svara på eventuella följdfrågor.

”Dagsljusliknande” ljus innehåller många våglängder, men ljusmängden kan variera, precis som det gör i naturen mellan ljust och mer skuggigt. Det man bör jämföra med är det ljus som kommer genom vanligt fönster där UVA tränger igenom, men inte övrigt UV-ljus. Kravet är att ljuset ska vara anpassat till djurens behov, vilka varierar med aktivitet (t.ex. ströbad och födosök i ljus, vila och värpning i mer dämpade ljusmiljöer), men också med ålder, kön, hybrid mm. Detta gör att ”topparna” i spektrat kan ligga på olika ställen och vara olika höga, beroende på djurens känslighet för ljus i vissa våglängder. Det måste dock finnas någon del UVA-ljus och ett kontinuerligt spektrum, även om ljusmängden över hela spektrat alltså kan variera. Ett ljus med två toppar med 300 nm emellan och inget ljus alls däremellan kan inte räknas som dagsljusliknande. Med tanke på den utveckling som sker, både när det gäller grundforskning om djuren och praktisk lampforskning, bör bedömningarna i nuläget göras med flexibilitet och från fall till fall. Krav bör dock kunna ställas på tillverkarnas beskrivning av ljusets egenskaper, så att en så säker bedömning som möjligt kan göras.

När det gäller nya stallar, förutsätts att de byggs på ett för djuren bra sätt. Det utesluter dock inte att det i enstaka fall kan finnas behov av att skydda djuren genom att inte använda dagsljusinsläppen även i dessa stallar. Bedömningen är dock att dessa fall bör vara betydligt färre nu jämfört med tidigare och att de bör kunna kontrolleras och följas upp med normala kontrollrutiner, innefattande dokumentation och utredning av tänkbara orsaker till problemen. Observera att man, för att skydda djuren från lidande, får skärma av dagsljuset kortare perioder under en omgång, utan att dispens för detta eller godkänd dagsljusbelysning behövs. För värphöns bör det vara rimligt att räkna en period upp till ca en månad som en kortare period. Detta både med tanke på att hönsen numera hålls i produktion längre än tidigare och att det tar en viss tid att åtgärda t.ex. foderproblem. Om perioden beräknas bli längre än ca en månad, ska veterinärintyg finnas. Finns särskilda skäl att stänga ljusinsläppen en större del av eller hela omgången, ska dispens sökas.

Observera att kravet på dagsljusinsläpp i stallar som var i bruk före den 1 januari 1994 och som då saknade dagsljusinsläpp, endast gäller vid förprövningspliktig till- eller ombyggnad, (alltså då ingrepp i själva huskroppen sker vid en ändrad planlösningen i byggnaden). Kravet på dagsljusinsläpp gäller därför inte i dessa stallar om den förprövningspliktiga åtgärden avser andra åtgärder än till- eller ombyggnad. Exempel på en sådan åtgärd är byte av inredning från envånings- till flervåningssystem eftersom en sådan åtgärd bör anses vara av ”väsentlig betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt”. Ett annat exempel är om åtgärden avser byte från en typ av fjäderfä till en annan, eftersom åtgärden bör anses innebära att byggnaden ”tas i anspråk för annan användning”. Det har alltså stor betydelse på vilken grund man bedömer att förprövning krävs i befintliga stallar, dvs. om det är fråga om en till- eller ombyggnad eller om förprövning krävs av andra skäl.

VhönsL 26. Buller i stallet har godtagbar nivå och frekvens

Kontrollen bör omfatta

- Att mekaniskt buller från framför allt frånluftsfläktar inte annat än tillfälligtvis överstiger gränserna i föreskrifterna.

Vägledning

Buller kan vara stressande för djuren och kan hindra dem från att uppfatta läten som är signaler och viktiga för kommunikationen djuren emellan. Om stallet upplevs som bullrigt, görs mätning av buller med ljudnivåmätare. Kontrollera buller från fläktar genom att mäta vid maxventilation i djurutrymmena. Kontrollera också varvtalsreglerade fläktar genom att mäta vid olika varvtal. Kontrollera bullernivå i djurutrymmena på olika platser i djurhöjd när djuren befinner sig i stallet. Optimalt bör mätningar göras både med och utan djur (men medströ) i stallet, eftersom djuren själva ger upphov till ljud. Alternativt kan mätningarna göras då det är släckt i stallet.

Högt buller från en fläkt kan betyda att bullerdämpning behövs (t. ex. genom vibrationsisolering), eller indikera att den är felaktigt monterad, sliten och behöver renoveras eller bytas ut. Det kan också indikera att någon eller några fläktvingar är skadade eller saknas. Höga ljud från kedjor kan tyda på att funktioner behöver underhållas eller är skadade och behöver lagas. Ta en diskussion med djurhållaren om att kontrollera utrustningen.

VhönsL 27. (B) Utfodrings- och vattensystem är utformade, dimensionerade och placerade så att de medger ett lugnt och naturligt intag av foder och vatten

Kontrollen bör omfatta

- Att placeringen och dimensioneringen av utfodrings- och vattensystem gör det möjligt för djuren att inta foder och vatten på ett lugnt och naturligt sätt. Djuren ska kunna ha en naturlig kroppsställning då de äter och dricker och alla djur ska kunna äta samtidigt då de måltidsutfodras.
- Att måttkraven på fodertråg, vattenkoppar/nipplar/tråg är uppfyllda. (Se VhönsL 19.)

VhönsL 28. (B) Djuren ges foder som garanterar en tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel

Kontrollen bör omfatta

- Om djuren har ständig tillgång till foder eller måltidutfodras
- Hur ofta fodret beräknas och justeras och hur ofta foderkedjan – i förekommande fall – körs.
- Resultat av eventuell foderanalys? Har djurhållaren tagit hänsyn till resultaten?

Vägledning

Vissa företeelser kan vara svåra att kontrollera vid ett enstaka kontrolltillfälle på gården, t.ex. antalet utfodringstillfällen per dag. Utgå då från vad som går att se vid kontrollen. Tyder allt på att djuren är i normalt hull och får vad de behöver i form av foder och vatten av god kvalitet samt att djuren är i god hälsa kan ”Ja” markeras i checklistan.

Observera att vissa djur i en stor flock kan vara undertryckta och då vara i sämre kondition, vilket kan tyda på alltför stor konkurrens om resurserna (ofta pga överbeläggning eller bristande funktion hos hela/delar av systemet). Avmagring, sjukdomar, dåligt allmäntillstånd och beteendestörningar såsom fjäderplockning kan bero på otillräckligt med foder, undermåligt foder eller näringsmässigt obalanserad foderstat. Grundorsakerna kan variera och vara mer eller mindre lätta att åtgärda. Till exempel kan vissa foderfraktioner med viktiga ämnen kan hamna i botten på foderträget, varför det kan vara viktigt att djuren får äta rent träget med jämna mellanrum. Det förekommer också att foderföretagen har svårt att ta fram foder som är rätt anpassat för värphöns. Foder som inte är anpassade kan ge problem med t.ex. fjäderplockning. Detta innebär att det kan vara svårt för den enskilde djurhållaren att i dessa fall påverka problemen. Det är dock alltid djurhållarens ansvar att försöka lösa problemen. Diskutera med djurhållaren om och hur eventuella kontakter med rådgivare/foderföretag tagits och vad de lett till.

VhönsL 29. (B) Kraven på tillgång till vatten och på vattnets kvalitet är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta

- Att måttkraven på vattenkoppar/nipplar/tråg är uppfyllda.
- Att vattenanordningarna fungerar genom att testa ett urval av dem. De ska fungera, men inte läcka – dvs. rinna av sig själv.

Vägledning

Vatten till djur ska vara av god kvalitet. (Se Jordbruksinformation 13, 1999: Vatten till husdjur, sid 24.) Ta reda på om kommunalt eller enskilt vatten används. (Observera att vid kommunalt vatten är vattenanalys inte ett krav.) I vilken omfattning utförs vattenanalys vid behov? Enligt kontrollprogram? Fråga efter eventuella analys svar. Det är viktigt att förvissa sig om var i stallet vattenprovet är taget. Vilken typ av vattentäkt används och hur är vattentäkten placerad i förhållande till djurstallet/djurstallarna? Detta har betydelse för att kunna bedöma risken för föroreningar. Gödsel ska inte förekomma i vare sig fodret eller vattnet.

Hos värphöns kan ett tecken på dåligt vatten vara att djur uppvisar tecken på njursvikt/gikt. Om hönsen är dåligt befjädrade under kloaken, kan flytningar ibland ses som vita lodräta streck. Vita flytningar kan även bero på skador i tarmsystem/kloak, men om fler än endast något enstaka djur uppvisar symptomen, bör vattnet analyseras.

VhönsL 30. Stall eller stallavdelningar rengörs noggrant före varje insättning vid omgångsuppfödning. Systemet utgödsas dagligen alt. med annat intervall

Kontrollen bör omfatta

- Arbetsrutiner för rengöring av stall/stallavdelningar för respektive djurkategori.
- Att stallet desinficeras innan en ny omgång djur sätts in.
- Rengöring av vattensystem. Hur ofta spolas vattenledningar igenom? Detta är särskilt viktigt efter t.ex. vitaminingiva i vattnet – för att inte få bakterietillväxt.
- Rengöring av belysningsarmaturer, fönster, stallredskap, ventilationsanläggning inkl. ljudabsorbenter, foderutrymmen, m.m.
- Att utgödsling utförs med korrekta tidsintervall. Dagligen om inte systemet för djurhållning är uppbyggt för andra rutiner som ger god hygien.
- Då omgångslagring förekommer – vilka åtgärder som vidtagits för att upprätthålla god hygien och luftkvalitet i stallet (t.ex. torkning av gödseln). (Se även VhönsL 21)

VhönsL 31. De ytor som djuren vistas på hålls rena och är torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat

Kontrollen bör omfatta

- Att de ytor som djuren vistas på är rena och torra.
- Att ströbädden är torr och lucker. Fungerar den för hönsen att ströbada i?
- Att sittpinnar inte är bemängda med intorkad gödsel. Åtgärdas under pågående omgång genom att pinnarna skrapas. Mellan omgångar bör pinnarna – om de är löstagbara och i trä – bytas ut mot nya.

VhönsL 32. Kraven på strö och användningen av strö och ströbad är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta

- Att kraven på ströbaden i burar för värphöns är uppfyllda. Hönsen ska komma i direktkontakt med strömedlet och det ska hållas kvar i ströbadet.
- Att ströbädden är torr och lucker. Fungerar den för hönsen att ströbada i? (Prova att krama en boll av ströet. Om det går, bör djurhållaren uppmärksammas på det, så att åtgärder sätts in i tid innan ströbädden hinner bli kakig.)
- Att ströet är lämpligt och av god hygienisk kvalitet.
- Att unghöns har tillgång till strömedel som kan tillfredställa deras behov att picka, sprätta och ströbada. (Observera att för burar för unghöns gäller inte kravet på strö förrän fr.o.m. den 1 januari 2019.)

Vägledning

Syftet med ströbadet är att hönsen ska få utlopp för sitt beteende att ströbada och sprätta. Materialet kan vara av olika typ. I naturen utförs ofta beteendet i jord eller sand. Detta material är dock besvärligt att använda, både i burar och hos frigående höns, eftersom torr jord eller torv dammar och kan ge smutsiga ägg. Idag används ofta kutterspån, eftersom det är hygieniskt säkert. Även andra strömaterial har blivit vanligare, eftersom kutterspån är ett lätt material som flyger i väg när hönan sprätter och flaxar med vingarna och därmed måste fyllas på ofta. I stallar med manuell påfyllning innebär detta ett stort arbete. Alternativa strömedel är exempelvis värmebehandlad finhackad halm eller annat mindre ”flygigt” strö. Vissa producenter har provat att använda snäckskal eller grovkornig kalk, eftersom detta är något hönsen dels äter, dels är tyngre så det ligger kvar. Foder kan också vara ett annat alternativ.

VhönsL 33. Kravet på mekanisk utgödsling är uppfyllt

Kravet gäller för stall förprovade efter 1 augusti 2007.

Kontrollen bör omfatta

- Att stall med gödseldrainerade golv har mekanisk utgödsling och att den fungerar som den ska – dvs. att all gödsel skrapas ut.
- Att utgödsling utförs med regelbundet tidsintervall. Dagligen om inte systemet för djurhållning är uppbyggt för andra rutiner som ger god hygien.
- Då omgångslagring förekommer – vilka åtgärder som vidtagits för att upprätthålla god hygien och luftkvalitet i stallet (t.ex. torkning av gödseln).

(Se även VhönsL 21)

Vägledning

Vid mekanisk utgödsling skrapas ibland inte all gödsel ut, utan det blir kvar ett lager på golvet som skraporna rör sig över och/eller längst in i systemet. Ofta är halterna av ammoniakgas förhöjda på ställen där gödseln på detta sätt ligger kvar.

I envåningssystem i konventionella värphönsstallar, utgör gödselbingen vanligtvis upp till två tredjedelar av golvarean. Den mesta gödseln faller därmed ner i gödselbingen och kan skrapas ut. Vid omgångslagring av gödseln i gödselkällare krävs andra lösningar för att klara luftkvalitetskraven vad gäller värme och ventilation för att få en bra luftmiljö. Givetvis är målet så låga ammoniakhalter som möjligt och det är rimligt med fler kontroller av luftkvaliteten i de besättningar som inte har mekanisk utgödsling.

VhönsL 34. Det gödseldrainerade golvet ger tillräckligt stöd för hönsens fötter

Kontrollen bör omfatta

- Att golvet är utformat så att det minst ger stöd åt de främre klorna på varje fot.

Vägledning

Detta gäller alla drainerade golv, men man bör vara särskilt uppmärksam på nätgolven i burar, så att nätmaskorna har en för hönsen lämplig dimension.

VhönsL 35. Burar: Höns för äggproduktion i inredda burar har tillgång till ströbad minst 5 timmar per dygn under den aktiva perioden

Kontrollen bör omfatta

- Att kraven på tillgång till ströbad är uppfyllda, att lämpligt strö finns i dessa och vid vilka tider baden är tillgängliga. Kravet är att de ska vara tillgängliga 5 timmar under den aktiva perioden för hönsen. Fråga när ljuset tänds i stallet.
- Om kontrollen sker då baden är öppna: ströbadar hönsen?

VhönsL 36. Frigående: Ströarean för frigående höns är minst 1/3 av golvarean

Kontrollen bör omfatta

- Att andelen ströyta i förhållande till golvytan är enligt regelverket.

Vägledning

Vissa mått har tagit fasta på faktorer som hygienaspekten. Exempel på det är måttföreskrifterna för hur stor andel som ströbädden ska uppta i djurutrymmet, där en allt för liten ströbädd snabbt blir nedsmutsad och är svår att hålla torr och lucker. Det kan också vara viktigt för avelsdjur att ha en tillräckligt stor ströyta då detta underlättar parning.

VhönsL 39. (B) Kraven för hållande av djur utomhus är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta

- Att stängselnät är väl uppsatt och underhållet och att föremål som kan skada hönsen inte finns i rastgården.
- Att markytor som är hårt belastade är hårdgjorda eller dränerade.
- Djurens allmäntillstånd, hull, fjäderdräkt, ålder etc. som påverkar deras köldtålighet och lämplighet för utevistelse under den kalla årstiden.

Vägledning

De yttre förhållandena är av stor betydelse. I kallt och torrt klimat är fjädrarnas isolerande förmåga god, vid regn och blåst kyls djuren lättare ner. Höns stannar vanligen inomhus vid dåligt väder. En s.k. vinterträdgård ger djuren bättre möjlighet att gå ut året om. (Se också VhönsL 48)

VhönsL 40. (B) Operativa ingrepp utförs på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt

Kontrollen bör omfatta

- Att ingrepp som får ske utan veterinär medverkan t.ex. vingmärkning, utförs av person med tillräckliga kunskaper och att övriga eventuella operativa ingrepp utförs av veterinär. Be att få ta del av journal.

Vägledning

Observera att de flesta ingrepp på fjäderfä utförs på kläckerierna.

VhönsL 41. Kraven som gäller för injektioner är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta

- Avstämning kan ske genom att ta del av journal.

Vägledning

Det är mycket ovanligt med injektioner i fjäderfäbesättningar. Det förekommer dock i avelsbesättningar och hos värphöns t.ex. vid vaccination mot rödsjuka i samband med insättningen av djuren i stallet. Mediciner ges oftast på annat sätt.

VhönsL 42. Hormoner och andra ämnen används endast på tillåtet sätt

Kontrollen bör omfatta

- Avstämning kan ske genom att ta del av journal.

Vägledning

Vanligen görs inte hormonbehandling i fjäderfäbesättningar. Hormoner och vissa andra läkemedel får generellt inte ges till djur. Det finns dock vissa undantag från förbudet.

VhönsL 43. Kravet på att avel inte sker på ett sätt som orsakar lidande eller annan skada är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta

- Att avel med sådan inriktning som kan medföra lidande för djuren inte sker.

Vägledning

Viktigt att komma ihåg är att aveln sker i företag på internationell nivå och den enskilde producenten har därför mycket begränsad möjlighet att påverka denna.

Ibland uppstår vid värpning bristningar och framfall av kloaken, vilket kan ge upphov till hackning och i värsta fall kannibalism. Det händer också att hönan inte klarar av att värpa ut ett alltför stor ägg. Tecken på kloakbristning är att blodiga strimmor syns utanpå äggen. Fråga djurhållaren om problemen ovan finns i besättningen och vilka åtgärder som i så fall vidtagits.

VhönsL 44. Förbudet mot utrustning som ger djuren en elektrisk stöt är uppfyllt.

Kontrollen bör omfatta

- Att utrustning som kan tillfoga elektrisk stöt inte finns uppmonterade i stallet eller i utrymmen där djuren hålls. Elektriska eltrådar för att förhindra golvvärpning etc. får inte användas och inte heller finnas uppsatta i djurutrymmen. Utrustning för dammuppsamling får dock användas, så länge den sitter placerad så djuren inte kommer åt den.

VhönsL 45. Inredningen i stallet är utformad så att djuren inte blir nedsmutsade av foder-, vatten- eller gödselspill.

Kontrollen bör omfatta

- Samtliga djurkategoriers renhet i fjäderdräkten. Hur ser flocken ut avseende renhet?
- Hur är förutsättningarna för att djuren ständigt ska kunna hålla sig tillfredsställande rena?

Vägledning

Förutsättningarna för att djuren ska hålla sig rena beror på bl.a. sittpinnars, vattenkoppars, nipplars och foderträgs placering samt utgödslingsrutiner och

beläggingsgrad. Om djuren kan gå ut eller inte, kan också ha betydelse. Grundläggande är dock att även utomhusytor ska hållas i ett bra skick.

(Se även VhönsL 47 och VhönsL 48.)

VhönsL 46. Kravet på extra tillsyn är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta

Följande iakttagelser och dialog med djurhållaren kan klargöra om behovet av extra tillsyn uppfylls då den behövs:

- Vilka arbetsrutiner finns för särskild tillsyn? Diskutera med djurhållaren hur detta ordnas, särskilt vid tidpunkt på dygnet då personalstyrkan normalt är reducerad.
- Vilka åtgärder vidtas vid behov?

Vägledning

Extra tillsyn är behovsstyrd, till skillnad mot kontinuerlig tillsyn som oftast sker enligt schemalagda rutiner. Behov av extra tillsyn kan uppstå när som helst på dygnet, såväl dag-, kvälls- eller nattetid samt under helger. Låt djurhållaren berätta hur extra tillsyn är ordnad.

En risksituation som kräver extra tillsyn är till exempel om flera djur dött i besättningen och det är oklart varför. En annan risksituation är om det indikerats/åtgärdats fel på någon automatisk anordning. Då bör extra tillsyn ske tills automatiken återigen säkert fungerar som den ska.

VhönsL 47. Hönsen hålls tillfredsställande rena

Kontrollen bör omfatta

- Samtliga djurkategoriers renhet. Är fjäderdräkten ren?
- Hur är förutsättningarna för att djuren ständigt ska kunna hålla sig tillfredsställande rena?

Vägledning

Förutsättningarna för att djuren ska hålla sig rena beror på bl.a. strömedelsanvändning, ströbäddens skick samt utgödslingsrutiner och beläggingsgrad.

VhönsL 48. Kraven för utomhusytorna samt öppningarna till ytorna vid hållande av höns utomhus är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta

- Att ytornas area är anpassad till belägningsgraden och att markytan är sådan att föroreningar undviks.
- Rutiner för tillsyn och skötsel av djuren och utomhusytorna. Fråga om det finns möjlighet att rotera mellan olika utomhusytor (smittskydd). Om inte – hur sköts hygien/renhållning (t.ex. byts/fräses översta marklagret)?
- Att det finns skydd mot dåligt väder och mot rovdjur.
- Att mått för öppningarna stämmer med föreskrifterna.

Vägledning

Höns är mycket försiktiga och undviker stora öppna ytor om det inte finns tillgång till skydd som de snabbt kan ta sig in under eller snabbt kan ta sig in i stallet. Det är då mycket viktigt att det finns ett tillräckligt antal och tillräckligt stora öppningar i huset till utomhusytorna för att underlätta ut- och inpassage. Eftersom höns till stora delar styrs av den sociala rangordningen, kan ibland ranghöga individer blockera passagen om öppningarna är för små och för få.

Det är också viktigt att storleken på utomhusytorna anpassas till antalet djur, så att de inte belastas för mycket och att ytorna, särskilt närmast stallet, där djuren uppehåller sig mycket, är väl-dränerade och hålls fräscha. Ibland sätts tak över området närmast huset. Om området under taket även inhägnas för att kunna användas varaktigt, dvs. för flera djuromgångar, benämns det vanligen ”veranda” eller ”vinterträdgård”. Det kan vara ett sätt att hålla ytan torrare, samtidigt som verandan kan användas under de tider som hönsen inte bör släppas ut i en större, icke täckt rastgård, t.ex. vid risk för smitta. Naturligtvis bör också detta mindre utrymme innehålla tillräckligt med öppningar ut till den större utomhusytan för att undvika att det uppstår ”flakshalsar” vid djurens passager. Verandan måste vara anpassad till antalet djur och, liksom stallet i övrigt, kunna rengöras och desinficeras före varje ny insättning av djur. Områden under tak som bara inhägnas tillfälligt för en djuromgång ska rengöras, men måste inte desinficeras. (Se även VhönsL 19.)

När det gäller storleken på öppningar mellan hus och veranda, kan lagstiftningens krav på storleken på öppningar till utomhusytor användas som en riktlinje, men är inget krav, då det ofta räcker med färre öppningar ut till en veranda där djuren är mer skyddade än på utomhusytor. Det grundläggande funktionskravet för öppningar både till verandor och utomhusytor är dock att hönsen lätt ska kunna passera, så att det inte uppstår ”flaskhalsar”. Öppningarnas bredd måste givetvis även anpassas till stallets konstruktion.

VhönsL 49. Stämmer det att inga övriga brister upptäcktes vid kontrollen?

Här kan du ta upp sådana brister du har noterat, men inte kunnat hitta någon lämplig punkt i checklisten att fylla i bristen på.

Exempel:

- Om unghöns inte är uppfödda i inhysningsystem som förbereder dem för det system de ska hållas i som vuxna. Se allmänt råd i 2 kap. 3 § i L111.
- Om det i besättningen syns tecken på fjäderplockning, kannibalism eller kvalster.

VhönsL 50. Belysningen är flimmerfri eller har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz

Kontrollen bör omfatta

- Att belysningen inte orsakar djuren obehag och är flimmerfritt eller har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz. (Se de tekniska specifikationer som lämnats av tillverkaren.)

Vägledning

Fjäderfä är ljuskänsligare än människor och forskning visar på att höns kan uppfatta ljusflimmer upp till 120 Hz. Flimrande ljus är troligen en av orsakerna till stress hos fjäderfän. Vanliga glödlampor ger inte något flimmer, men vissa lysrör kan göra det.

VhönsL 51. Djuren hålls på ett sådant sätt att tillsynen över dem kan ske utan svårigheter

Kontrollen bör omfatta

- Att tillsynen kan ske av samtliga djur utan svårigheter.

Vägledning

Djuren ska hållas på ett sådant sätt att de kan iakttas utan svårigheter. Detta innebär t.ex. att i system uppbyggda i olika våningsplan, ska djurhållaren kunna ta sig i höjdnivå med djuren för att fullgöra tillsynen.

VhönsL 52. Kraven för att få ha upp till 9 höns/m² i flervåningssystem är uppfyllda.

Kontrollen bör omfatta

- Att besättningen är ansluten till frivillig hälsokontroll för salmonella.
- Att besättningen följer en dokumenterad plan för att begränsa spridning och infektionsryck av spolmask.
- Att djurens välfärd är god och de har för sin ålder god kondition.
- Att dokumenterade rutiner och åtgärdsplaner för att hantera problem finns och följs upp gällande fothälsa, fjäderplockning och hackning.
- Att ströbädden är lucker och att rutiner och åtgärdsplaner för att hantera eventuella problem finns och följs upp.
- Att dokumenterade rutiner för skötsel av klimatiserings- och utgödslingssystem finns och följs upp.
- Att tilläggsvärme finns om stallklimatet kräver det.
- Att reservverk finns.
- Att personer som hanterar värphönsen har relevant utbildning/kompetens gällande djurskyddsregelverk, djurens fysiologi och behov, inhyssning, stallklimat samt hantering vid avlivning, infångning och lastning.

För ett **Ja** i checklistan, ska samtliga krav vara uppfyllda. Om villkor ej är uppfyllda, markeras detta i checklistan.

Vägledning

Då det är ganska ovanligt med våningssystem för mindre hönsflockar, hänvisas till Vägledning för värphöns och unghöns fler än 350 djur för en mer detaljerad beskrivning.

Be att få se dokument som bekräftar anslutning till förebyggande smittskyddsprogram och hälsokontroll för salmonella och Hälsokontroll spolmask alternativt annan dokumenterad plan för spolmask, senaste besök av kontrollveterinär i salmonellakontrollprogrammet samt resultatet av detta och de senaste provtagningarna för spolmask och salmonella. Om problem finns, fråga djurägaren hur detta hanteras.

Friska hönor är rörliga och har fin färg på kam och slör, friska fötter och fin fjäderdräkt, vilken dock kan vara något sliten vid en högre ålder, t.ex. av nötning mot fodertråg. Hönor kommunicerar mycket med läten och ett lågmält ”mummel” och sparsamt förekommande hackskador är tecken på en väl fungerande och lugn flock. Studera gärna djuren inom några lagom stora ”provvrutor” i skilda delar av stallet och notera antal djur som kan iaktas utan respektive med anmärkning gällande fjäderdräkt, fötter m.m. (Fötterna kan bäst iaktas när djuren befinner sig i systemet, dvs. på hyllplanen.) Genom att sakta gå genom djurutrymmet kan man få en uppfattning om lugnet i flocken. Om djuren inte reagerar nämnvärt, utan snabbt fyller upp de tomma ytor som bildats och återgår till tidigare aktiviteter, kan flocken beskrivas som lugn. Se också om flocken rör sig samlat, eller om det finns djur som

inte ”hänger med” och vad det i så fall beror på. Djurägaren ska ha en beredskap om problem uppstår. Denne ska därför kunna visa upp skrivna rutiner och åtgärdsplaner för att säkerställa en god fothälsa och för att hantera eventuella utbrott av hackning och fjäderplockning.

Gå igenom huset. Ströet ska inte vara kakigt, utan som helhet ge ett luckert intryck. Känn på ströet på ett antal ställen, så att det inte är för fuktigt. (Det ska inte gå att krama till en boll.) Det är inte ovanligt att det finns mindre områden som är sämre, t.ex. vid kondens från yttervägg eller luftintag. Diskutera med djurägaren om hur detta åtgärdas. Används tilläggsvärme eller cirkulationsfläkt? Dokumenterade rutiner och åtgärdsplaner ska finnas för att hantera eventuella problem med ströbädden, liksom för skötsel av stallets klimatiseringsanläggning och utgödsling. Luftkvaliteten ska vara god, vilket betyder att gränsvärdena för luftföroreningar ska underskridas och luftomsättningen ska vara tillräckligt stor.

Fråga djurägare/personal vilken erfarenhet av höns/utbildning de har. Diskutera kring hur olika arbetsmoment går till samt iakttä hur djuren hanteras samt hur djuren reagerar på skötarna.

VhönsL 53. Kraven för att få ha en högre beläggning för unghöns i flervåningssystem är uppfyllda.

Kontrollen bör omfatta

- Att besättningen är ansluten till frivillig hälsokontroll för salmonella.
- Att besättningen följer en dokumenterad plan för att begränsa spridning och infektionsryck av spolmask.
- Att djurens välfärd är god och de har för sin ålder god kondition och jämnhet i flocken.
- Att dokumenterade rutiner och åtgärdsplaner för att hantera problem finns och följs upp gällande fothälsa, fjäderplockning och hackning.
- Att ströbädden är lucker och att rutiner och åtgärdsplaner för att hantera eventuella problem finns och följs upp.
- Att dokumenterade rutiner för skötsel av klimatiserings- och utgödslingssystem finns och följs upp.
- Att tilläggsvärme finns och justeras efter unghönsens behov.
- Att reservverk finns.
- Att personer som hanterar unghönsen har relevant utbildning/kompetens gällande djurskyddsregelverk, djurens fysiologi och behov, inhysning, stallklimat samt hantering vid avlivning, infångning och lastning.

För ett Ja i checklistan, ska samtliga krav vara uppfyllda. Om villkor ej är uppfyllda, markeras detta i checklistan.

Vägledning

Då det är ganska ovanligt med våningsystem för mindre hönsflockar, hänvisas till Vägledning för värphöns och unghöns fler än 350 djur, för en mer detaljerad beskrivning.

Be att få se dokument som bekräftar anslutning till förebyggande smittskyddsprogram och hälsokontroll för salmonella och Hälsokontroll spolmask alternativt annan dokumenterad plan för spolmask, senaste besök av kontrollveterinär i salmonellakontrollprogrammet samt resultatet av detta och de senaste provtagningarna för salmonella och spolmask. Om problem finns, fråga djurägaren hur detta hanteras.

Friska hönor är rörliga och har fin färg på kam och slör, fin fjäderdräkt och friska fötter. En jämn storlek på djuren i flocken tyder på att allt fungerar bra. Dock kan jämnheten variera med åldern, så att yngre djur, dvs. mellan 8-10 veckor gamla, naturligt kan vara ojämna än äldre djur som är 10-15 veckor gamla. Hönor kommunicerar mycket med läten och ett lågmält ”mummel” samt få hackskador är också tecken på en väl fungerande och lugn flock. Djurägaren ska ha en beredskap om problem uppstår, och ska därför kunna visa upp skrivna rutiner och åtgärdsplaner för att säkerställa en god fothälsa och för att hantera eventuella utbrott av hackning och fjäderplockning.

Gå igenom huset. Ströet ska inte vara kakigt, utan som helhet ge ett luckert intryck. Känn på ströet på ett antal ställen, så det inte är för fuktigt. (Det ska inte gå att krama till en boll.) Det är inte ovanligt att det finns mindre områden som är sämre, t.ex. vid kondens från yttervägg eller luftintag. Diskutera med djurägaren hur detta åtgärdas, t.ex. om cirkulationsfläkt används. Hur anpassas tilläggsvärmen till unghönsens behov? Dokumenterade rutiner och åtgärdsplaner ska finnas för att hantera eventuella problem. Likaså för skötsel av stallets klimatiseringsanläggning och utgödning. Luftkvaliteten ska vara god vilket betyder att gränsvärdena för luftföroreningar ska underskridas och luftomsättningen ska vara tillräckligt stor.

Fråga djurägare/personal vilken erfarenhet av höns/utbildning de har. Diskutera kring hur olika arbetsmoment går till och iaktta hur djuren hanteras samt hur djuren reagerar på skötarna.